

Sawicki Jakub: **Concilia Poloniae**. Źródła i studia krytyczne. II. Synody diecezji wileńskiej i ich statuty. (Nakładem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego). Warszawa 1948.

Statuty polskich synodów prowincjonalnych i diecezjalnych stanowią bardzo ważne źródło poznania naszej kultury i obyczajów; są przecież prawdziwą skarbnicą wiadomości dla badaczy naukowych, nie tylko dla kanonistów, ale i dla historyków Kościoła w Polsce, historyków dziejów politycznych Polski, historyków ustroju Polski i dawnego prawa polskiego. Rozumieli dobrze ważność tych pomników nasi uczeni, toteż od prawie stu lat dążyli do wydania i opracowania tekstów naszych statutów synodalnych. Ogromne zasługi w tej dziedzinie położyli najwybitniejsi nasi badacze: Hube, Helcel, Heyzmann, ks. ks. Chodyńscy, ks. Polkowski, ks. Fijałek, Ulanowski, Kutrzeba, Abraham i inni, którzy przez wydawanie tekstów statutów i ich opracowanie krytyczne pcsuneli sprawę znacznie naprzód. Nie mniej jednak wydanie całości źródeł ustawodawstwa synodalnego Polski przedrozbiorowej wymagać będzie jeszcze wiele trudu czasu. Toteż z zadowoleniem i uznaniem powitać trzeba

owoc badań p. Sawickiego, który z podziwienia godnym zapalem podjął pracę wielkich poprzedników i kontynuuje studia w dziedzinie ustawodawstwa synodalnego w Polsce. Owocem jego pracy na tym polu jest opracowanie i wydanie nieznanych dotychczas statutów synodu Jana Konarskiego bpa krak. z r. 1509 (Kraków 1945), a obecnie synodów diecezji wileńskiej. Zapowiedziane jest wydanie statutów synodalnych i innych diecezji.

W niniejszym opracowaniu synodów diec. wileńskiej może nie każdy znajdzie wszystko to, czego by sam pragnął; znajdzie jednak ściśle i krytyczne wiadomości o działalności ustawodawczej poszczególnych biskupów wileńskich, o liczbie, czasie i miejscu odprawionych przez nich synodów, a wreszcie obfite wiadomości i wskazówki bibliograficzne do statutów synodalnych drukiem ogłoszonych i ich egzemplarzy zachowanych dotychczas po różnych bibliotekach. W dodatkach daje p. S. w całości statuty synodu bpa Jańa z książąt litewskich z r. 1528 i synodu bpa Jerzego Radziwiłła z r. 1582. Żałować należy, że autorowi nie udało się dotrzeć do rękopiśmiennych aktów konsystorskich i kapitulnych wileńskich, gdyż przy swej znajomości rzeczy byłby z nich na pewno zaczerpnął wiele szczegółów do swego wydawnictwa; to jednak, co nam podaje, stanowi bardzo cenny dorobek w zakresie studiów nad ustawodawstwem synodalnym diecezji wileńskiej i pozwala nam mieć dokładny pogląd na całość tego ustawodawstwa.

Ponieważ się zdarzyło, że podpisany posiada egzemplarz a) listu pasterskiego bpa K. K. Brzostowskiego z r. 1710, b) statutów synodu tegoż bpa z r. 1717 i c) statutów synodu bpa M. J. Zienkowicza z r. 1744 (niegdyś własność ks. Jana z Dzierzgowa Szumskiego archidiakona Białej Rusi i proboszcza w Obolcach), przeto mógł naocznie stwierdzić największą dokładność Autora w opisywaniu każdego z tych zabytków i tym szczerzej życzy Mu — dla dobra sprawy — dokonania dalszych zapowiedzianych opracowań i ich statutów.

Kraków.

Ks. Jan Krzemieniecki